

Repatriëring van menselijke resten

Het Westfries Museum in Hoorn bezit ruim 200 jaar oude menselijke resten van een – naar eigen zeggen – Groenlandse Eskimo.

Deze resten van de huid van arm, rug en hoofd worden in 1998 samen met de bijbehorende kajak tentoongesteld in de tentoonstelling Botje bij botje in de Kunsthal. In datzelfde jaar verzoeken de Nederlandse Actiegroep Arctic Peoples Alert en de regering van Groenland om teruggave van de menselijke resten.

De Commissie van Beheer van het Westfries Museum benadert de Museumvereniging voor advies voordat zij een besluit neemt. De Museumvereniging legt de Commissie Museale Gedragslijn de vraag voor of er gronden zijn voor teruggave en zo ja, of dit betekent dat de Gedragslijn voor Museale Beroepsethiek (voorloper van de Ethische Code voor Musea) aangepast moet worden.

De Ethische Codecommissie oordeelt dat teruggave van menselijke resten met als doel herbegraven, alleen aan de orde is wanneer de naaste familieverwantschap is aangetoond. In het geval van de Inuit is hiervan geen sprake. De commissie is van mening dat er geen grond is voor teruggave. De resten van de Inuit mogen in de collectie van het Westfries Museum blijven. Wel moet het museum bereid zijn een dialoog aan te gaan met het land van herkomst, omdat het volgens een andere bepaling in de Gedragslijn voor Museale Beroepsethiek valt onder 'restitutie en teruggave van cultureel bezit'. Een aanpassing van de Gedragslijn is volgens de Commissie niet nodig.

ADVIES OVER DEZG GROENLANDSE ESKIMO IN HET WESTFRIES MUSEUM TE HOORN

Het Westfries Museum te Hoorn heeft sinds lange tijd menselijke resten van - volgens eigen zeggen - een Groenlandse Eskimo in z'n bezit. Het betreft in feite delen van de huid van de arm, de rug en het hoofd van waarschijnlijk een man die ca. 200 jaar geleden bij Groenland gevonden of in Nederland aangespoeld is. Deze menselijke resten zijn in 1998 tezamen met een bijbehorende kajak geëxposeerd geweest in de Kunsthal te Rotterdam, in de tentoonstelling *Botje bij Botje*. Verzoeken van de zijde van de Actiegroep Arctic Peoples Alert, gevestigd te Den Haag, en van de regering van Groenland om teruggave van deze menselijke resten hebben geleid tot veel publiciteit. De Commissie van Beheer van het Westfries Museum wil zich, alvorens een besluit te nemen tot teruggave, graag oriënteren op het beleid van de NMV in zake:

1. De 'teruggave' van museumobjecten aan landen van herkomst in het algemeen.
2. Die van menselijke resten in het bijzonder. In een brief van maart 1999 richt deze Commissie zich tot de directeur van de NMV. Deze verwijst het verzoek door naar de Commissie Museale Gedraglijn.

De Commissie Museale Gedraglijn heeft in haar vergaderingen van 26 juli 1999 en 12 oktober 1999 deze vraag besproken. De commissie was bij de vaststelling van dit advies als volgt samengesteld: prof. mr. E.J. Dommering (voorzitter), dr. F. Grijzenhout, dr. W.H.Vroom, drs. H. Leyten en mr. P.M.Witteman, in aanwezigheid van drs. A.Vels Heijn (directeur NMV) en mr. R.F.V.M. van Kempen-Smits (secretaris).

De Commissie constateert op de eerste plaats dat er sprake is van onzorgvuldig woordgebruik in deze zaak. Het begrip Eskimo is een door buitenlanders geïntroduceerde en pejoratief bedoelde omschrijving voor een deel van de bevolking van Groenland en andere arctische gebieden, dat zichzelf in het algemeen Inuït noemt. De toevoeging Groenlandse wekt de indruk dat met zekerheid is vastgesteld dat de menselijke resten hebben toebehoord aan een inwoner van dat land. Dat is niet vastgesteld. In de pers is herhaaldelijk gesproken van een mummie. Dit is niet correct, aangezien het slechts delen van de huid betreft die op natuurlijke wijze zijn gelooid (onder invloed van zeewater?), of in de 18e eeuw zijn geprepareerd door chirurgijns.

De Commissie zal spreken van de menselijke resten van een Inuït

HET ADVIES

De Commissie is van mening dat vraagstukken met betrekking tot de teruggave van menselijke resten in beginsel behandeld dienen te worden als teruggave van cultureel bezit overeenkomstig de bepalingen van art 4.4 onder b van de Gedraglijn voor museale beroepsethiek. Indien het verzoek om teruggave echter uitdrukkelijk de lijkbezorging van de gevraagde menselijke resten behelst neemt De Commissie het volgende standpunt in:

1. Onder menselijke resten in de zin van de Museale Gedraglijn moet volgens De Commissie worden verstaan alles wat aan het menselijk lichaam heeft toebehoord en herleid kan worden tot een concreet individu.

2. De Commissie is van mening dat de wens tot lijkbezorging een specifiek belang is dat kan prevaleren boven het belang van het behoud van cultuurbezit.
3. Het verzoek om teruggave van de bepaalde menselijke rest om het lijk te bezorgen dient uit te gaan van de vermoedelijke nabestaande(n) als beschikkingsgerechtigde(n).
4. Het verzoek om teruggave van de bepaalde menselijke rest voor de lijkbezorging kan alleen gehonoreerd worden als er tussen die bepaalde menselijke rest en de verzoekende partij sprake is van naaste familieverwantschap. Deze verwantschap moet blijken uit genetisch onderzoek (zoals DNA onderzoek) of gedocumenteerd uit andere feiten en omstandigheden, zoals plaats van herkomst en relatief gering tijdsverloop tussen datering menselijke rest en verzoek om teruggave.
5. Het is aan de verzoekende partij deze verwantschap aan te tonen
6. In het geval de verwantschap met de gevraagde menselijke rest wordt aangetoond, kan deze teruggegeven worden onder de voorwaarde dat lijkbezorging plaats vindt.
7. In het geval de verwantschap met de gevraagde menselijke rest niet wordt aangetoond, vervalt het specifieke belang van lijkbezorging en staat alleen het culturele belang van de menselijke rest ter discussie, waarvoor de bepalingen van de Gedragslijn voor museale beroepsethiek onder 4.4 onder b uitsluitend bieden.

ANTWOORD OP DE BRIEF VAN DE DIRECTEUR NMV

In haar brief van 25 mei 1999 stelt de Directeur van de NMV de volgende vragen n.a.v. de kwestie van de z.g. Groenlandse Eskimo:

1. Zijn er gronden voor teruggave van de resten van de Groenlandse Eskimo aan Groenland?
2. Aan welke eisen zou een dergelijke aanvraag tot teruggave moeten voldoen?
3. Welke voorwaarden moeten eventueel aan teruggave worden gesteld?
4. Moet een dergelijk besluit beschouwd worden als een precedent?
5. Is dit incidentele geval aanleiding tot uitbreiding of bijstelling van de Gedragscode?
6. Is er een relatie met het onderwerp teruggave van cultureel erfgoed in het algemeen?

In antwoord op de eerste vraag merkt de Commissie op dat uit het verzoek waarvan zij kennis heeft kunnen nemen niet blijkt dat is voldaan aan één van de hiervoor geformuleerde voorwaarden.

De vragen 2 en 3 zijn met het voorgaande ook beantwoord.

In antwoord op vraag 4 merkt de Commissie op dat de strikte voorwaarden die in dit advies worden genoemd een algemene precedentwerking voorkomen.

In antwoord op vraag 5 geeft de Commissie als haar mening dat geen bijstelling van de gedragslijn nodig is.

Het antwoord op de laatste vraag is gegeven onder punt 6 van het advies.

Het lijkt de Commissie overigens raadzaam dat de wijze van exposeren en de informatie over de betreffende menselijke rest zodanig wordt aangepast, dat uitdrukking wordt gegeven aan de onzekere herkomst van de Inuitresten en respect wordt betoond tegenover deze etnische

bevolkingsgroep, zoals verwoord in de gedragslijn onder 6.7.

December 1999

Commissie Museale Gedragslijn

RECOMMENDATION CONCERNING THE RETURN OF THE SO-CALLED GREENLAND ESKIMO IN THE WESTFRIES MUSEUM IN HOORN

The Westfries Museum in Hoorn owns since a long time the human remains of, what they claim, is a Greenland Eskimo. These remains consist of parts of the skin of the arm, back and head of presumably a man who was found around 200 years ago in Greenland or was washed ashore in The Netherlands. These remains along with a kayak, were on display in the 1998 exhibition entitled Botje bij Botje in the Kunsthal in Rotterdam. Requests from the Actiegroep Arctic Peoples Alert, residing in The Hague, and from the Greenland Government to return these human remains have resulted in much publicity. Before making a decision on this matter the Management Committee of the Westfries Museum is consulting the NMV (The Dutch Museum Association) on their policy concerning:

1. The "return" of museum objects to the countries of origin in general.
2. The return of human remains in particular. This Committee wrote to the Director of the NMV in March 1999, who forwarded it to the Ethics Committee of the Museum Association.

The Ethics Committee of the Museum Association discussed the matter during their meetings of July 26th and October 12th 1999. The Committee making this recommendation consisted of: Professor E.J. Dommering (president), Mr.F. Grijzenhout, Mr. W.H. Vroom, Mr. H. Leyten and Mr. P.M. Witteman. Also present were: Mrs. A. Vels Heijn (Director of NMV) and Mrs. R.F.V.M. van Kempen-Smits (secretary)

The Committee considers the use of language rather careless. The word Eskimo was introduced by foreigners and is a pejorative description of part of the population of Greenland and other arctic areas who call themselves in general Inuit. By adding the word 'Greenland', the impression is given that the human remains belong definitely to an inhabitant of that country. However, this is not proven. The press referred repeatedly to a mummy. This is not correct, as there are only parts of a skin naturally tanned (by seawater?) or treated by a surgeon in the 18th century. The Committee will henceforth refer to the human remains of an Inuit.

RECOMMENDATION

The Committee is of the opinion that questions in relation to the return of human remains have to be treated in principle as a return of cultural property in accordance with clause 4.4. sub b of the Guidelines for museum professional ethics. If, however, the request for return specifically refers to the burial of the requested human remains the Committee is of the opinion that:

1. Human remains are according to the Museum Guidelines everything that formed part of a human body and can be traced back to a specific individual.

2. The Committee is of the opinion that the desire for burial is a specific concern which can prevail over the interest of retaining cultural property.
3. The request for return of specific human remains for burial has to be made by one or more putative relatives who are entitled to do so.
4. The request for return of specific human remains for burial can only be honoured if there is a close family link between the specific human remains and the party that put the request forward. The family link has to be established through genetic research (such as DNA test) or documented through other facts and circumstances, such as place of origin and a relative short time span between the dating of the human remains and the request for return.
5. The party that puts the request forward has to prove kinship.
6. In case kinship to the requested human remains is proven, they can be returned provided burial will take place.
7. If kinship to the human remains is not proven, the specific concern of burial is abrogated and only the cultural aspect of the human remains will apply. In that case clause 4.4. sub b of the Guidelines for museum professional ethics prevails